

O‘ZBEKISTONDA MADANIY-TARIXIY TURIZMNI RIVOJLANTIRISHDA TURISTIK RESURLARDAN SAMARALI FOYDALANISH YO‘LLARI

Muallif: Abdulaziz Xaydarov

Toshkent davlat sharqshunoslik universiteti

ANNOTATSIYA

Mazkur tezis O‘zbekistonda madaniy-tarixiy turizmni rivojlantirishda mavjud turistik resurslardan samarali foydalanish masalasiga bag‘ishlangan. Tadqiqotda tarixiy shaharlar, me’moriy yodgorliklar, arxeologik obyektlar, muzeylar, ziyorat maskanlari, xalq hunarmandchiligi va milliy madaniyat elementlarining turistik mahsulot shakllantirishdagi o‘rni tahlil qilinadi. O‘zbekiston turizmiga oid mahalliy darslik va o‘quv qo‘llanmalarda turistik resurslar, turistik mahsulot, marshrutlarni tashkil etish, hududiy turizm va turizm xizmatlarini rivojlantirish masalalari muhim yo‘nalish sifatida yoritilgan. Tadqiqot natijasida madaniy-tarixiy resurslarni alohida obyekt sifatida emas, balki yagona destinatsiya mahsuloti tarkibida, zamonaviy axborot texnologiyalari, malakali gidlik xizmati, transport va joylashtirish vositalari bilan integratsiyalashgan holda rivojlantirish zarurligi asoslandi.

Kalit so‘zlar: madaniy-tarixiy turizm, turistik resurslar, turistik mahsulot, destinatsiya, tarixiy meros, turistik marshrut, muzey, ziyorat turizmi, hududiy turizm, O‘zbekiston turizmi.

Kirish

O'zbekiston qadimiy sivilizatsiyalar chorrahasida joylashgan bo'lib, boy tarixiy va madaniy merosga ega mamlakatlardan biridir. Samarqand, Buxoro, Xiva, Shahrisabz kabi tarixiy shaharlar, qadimiy me'moriy obidalar, muzeylar, maqbaralar, ziyoratgohlar, hunarmandchilik markazlari va milliy an'analar mamlakatning muhim turistik resurslarini tashkil etadi. Mazkur obyektlar nafaqat mamlakatning tarixiy-madaniy qiyofasini namoyon qiladi, balki ichki va xalqaro turizmni rivojlantirish uchun muhim iqtisodiy imkoniyatlarni ham yaratadi. O'zbekistondagi madaniy-tarixiy turizm resurslaridan foydalanish imkoniyatlarini tahlil qilish, ularni zamonaviy turistik mahsulotga aylantirish yo'llarini aniqlash va hududlarning turistik jozibadorligini oshirishga qaratilgan. Tadqiqot natijalari madaniy merosni asrab-avaylash bilan bir qatorda undan turizmni rivojlantirishda samarali va mas'uliyatli foydalanish bo'yicha amaliy yo'nalishlarni belgilashga xizmat qiladi.

Turistik resurslardan samarali foydalanish mexanizmlari

Madaniy-tarixiy turizmni rivojlantirishda resurslardan samarali foydalanish, eng avvalo, ularning antropogen yuklamasini oqilona taqsimlash va barqarorlik tamoyillariga tayanishni talab etadi. Bunda birinchidan, hududiy klasterlashtirish yondashuvini kengaytirish zarur. Farg'ona vodiysi, Surxondaryo, Qashqadaryo va Qoraqalpog'iston kabi hududlardagi madaniy-tarixiy ob'ektlarni yagona tematik va madaniy marshrutlarga birlashtirish orqali turizm geografiyasini kengaytirish mumkin. Ikkinchidan, raqamli texnologiyalar va smart-turizm yechimlarini joriy etish lozim. Tarixiy obidalar hamda muzeylarda interaktiv eksponatlar, to'ldirilgan borliq va virtual borliq texnologiyalari, raqamli audio-gid tizimlarini joriy etish sayyohlar tajribasini boyitadi va resurslarning jozibadorligini oshiradi.

Iqtisodiy va ijtimoiy-madaniy samaradorlik

Madaniy-tarixiy resurslardan samarali foydalanish faqat sayyohlar oqimini ko'paytirish bilan cheklanmay, mahalliy hamjamiyatlarning iqtisodiy farovonligini oshirishga xizmat qilishi kerak. Tarixiy ob'ektlar atrofida milliy hunarmandchilik ustaxonalari, ekomahsulotlar savdosi va milliy taomlar restoranlarini rivojlantirish turizm daromadlarining bevosita hududda qolishini ta'minlaydi. Buning natijasida hududda yangi ish o'rinlari yaratilib, xotin-qizlar va yoshlarning bandligi ta'minlanadi hamda mahalliy aholining turmush darajasi sezilarli darajada oshadi. Shuningdek, madaniy turizm orqali milliy qadriyatlar, xalq og'zaki ijodi, an'anaviy san'at va hunarmandchilik maktablarini avloddan-avlodga o'tkazish hamda ularni xalqaro miqyosida targ'ib qilish imkoniyati kengayadi. Shu bilan birga, madaniy meros ob'ektlarini tijoratlashtirish jarayonida ularning tarixiy va me'moriy qimmatiga zarar yetkazmaslik, YuNESKO hamda xalqaro barqarorlik mezonlariga qat'iy rioya etish, resurslarning asl qiyofasi va ruhiyatini asrab qolish muhim mezon hisoblanadi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, O'zbekistonda madaniy-tarixiy turizm resurslaridan samarali va barqaror foydalanish mamlakatimizning raqobatbardosh turistik yo'nalish sifatidagi o'rnini mustahkamlaydi. Klasterli boshqaruv, raqamlashtirish, kadrlar malakasini oshirish hamda mahalliy aholini ushbu jarayonga keng jalb etish orqali madaniy merosimizni asrab-avaylash va undan samarali iqtisodiy-ijtimoiy naf olish imkoniyati kengayadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023-yil 27-iyuldagi "O'zbekiston Respublikasida turizm sohasini jadal rivojlantirishga oid qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi PQ-238-son Qarori.

Tuxliyev I.S., Qudratov G.H., Pardaev M.K. Turizm rejalashtirishi va boshqaruvi. Darslik. – T.: "Iqtisod-Moliya", 2021. – 320 b.

Usmanova Z.I. O'zbekistonda madaniy-tarixiy turizm resurslaridan samarali foydalanish strategiyalari // Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar ilmiy elektron jurnali. – 2022. – № 4. – B. 112-119.

Khamidov O.Kh. Sustainable tourism development in Uzbekistan: Challenges and opportunities // Journal of Heritage Tourism. – 2023. – Vol. 18, Issue 2. – PP. 145-158.

Alimova M.T. Hududiy turizm bozorini rivojlantirishning xususiyatlari va tendensiyalari. Monografiya. – Samarqand: SamISI, 2020. – 180 b.

UNEP & UN Tourism. (2012). Tourism in the Green Economy – Background Report. United Nations Environment Programme and World Tourism Organization.

UNESCO World Heritage Centre. World Heritage and Sustainable Tourism Programme. Official report, 2023.

